

10 בנובמבר 2011

לכבוד
מר יעקב נאמן
שר המשפטים

שלום רב,

הנדון: הצעת חוק בתי המשפט (תיקון) – שקיפות בהליכי מינוי שופטים לבית המשפט העליון
ובמינוי הנשיא והמשנה לנשיא בית המשפט העליון), התשע"א-2011

ביום ראשון הקרוב תדון ועדת השרים לחקיקה בהצעת החוק של חה"כ יריב לוין וזאב אלקין, שעניינה הליך של אישור מועמדים לבית המשפט העליון על ידי ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת בעקבות הליך שימוע פומבי, בו יישאלו המועמדים על דעותיהם והשקפותיהם.

אנו קוראים לממשלה להתנגד להצעת החוק, שיש בה כדי לפגוע בעצמאות בית המשפט העליון ובעיקרון הפרדת הרשויות.

כידוע בישראל הליך בחירת שופטים ייחודי, כשהוא נעשה על ידי הוועדה לבחירת שופטים. לא רק שגורמים פוליטיים לא הודרו מהוועדה, אלא שהפוליטיקאים הם הקבוצה הגדולה ביותר בוועדה: ארבעה נציגים (שני שרים ושני ח"כים) לעומת שלושה שופטי ביהמ"ש העליון ושני נציגים של לשכת עוה"ד. לא זו אף זו – יו"ר הוועדה הוא שר המשפטים, והוא בעל הסמכות לקבוע את המועדים לכינוס הוועדה ואת סדר יומה.

הרכבו של ביהמ"ש העליון איננו צריך לשקף את הרוב בכנסת ואפילו לא את יחסי הכוחות בזירה הפוליטית. חשיבות שבקימו של בית משפט עצמאי ובלתי תלוי נעוצה בכך שתפקידו הראשון במעלה הוא להגן על זכויות האדם מפני פגיעה בהן ע"י הרוב הפוליטי. זאת במיוחד בכל הקשור לפגיעה בזכויות מיעוטים ובזכויותיהן של קבוצות מוחלשות בחברה, החסרות כוח פוליטי.

בניגוד לאמור בדברי ההסבר להצעת החוק לא ידוע לנו על הליכי מינוי רבים במדינות אחרות הכוללים שימוע פומבי של המועמדים בפני הרשות המחוקקת. הדוגמה היחידה המוכרת לנו היא אכן הדוגמה היחידה המוזכרת בהצעת החוק – ארה"ב. אף שם ההליך ננקט רק לגבי מינוי שופטים לבתי המשפט הפדראליים, ולא לגבי מינוי שופטים בבתי המשפט המדינתיים. הליך השימוע בפני הוועדה המשפטית של הסנאט והצבעת האישור בסנאט נעוצה בכך, שמינוי שופטים פדראליים הוא סמכות המסורה לנשיא. משמע הליך השימוע בא לפקח על ראש הרשות המבצעת ועל אופן הפעלת הסמכות על ידו. הליך המינוי אצלנו שונה בתכלית השוני, ומלכתחילה מעורבים בו נציגי הרשות המחוקקת.

בדברי ההסבר נאמר, כי כיוון שלמינוי מועמד לביהמ"ש העליון נדרש רוב של שבעה חברי הוועדה, הדבר נותן זכות וטו לשופטים, בכך שללא תמיכת אחד מהם לפחות לא ניתן יהיה למנות שופט לביהמ"ש העליון. אך הסדר זה נקבע בעקבות הצעת חוק פרטית, של מי שהוא היום שר בממשלה, והיא אומצה לפני זמן לא רב ע"י הכנסת. הסדר זה ודאי לא יכול לשמש בסיס לשינוי סדרי בראשית ולחקיקת ההסדר המוצע, שפוגע ביסודות הדמוקרטיה ובעצמאות הרשות השופטת.

אכן מן הראוי שהרכבו של בית המשפט העליון יבטא ייצוג הולם של כל שכבות האוכלוסייה. כיום אין בו ייצוג כלשהו למזרחים, וייצוגם של ערבים ונשים רחוק מלהיות הולם. רשימות המועמדים משנים עברו, לגביהן הודעת שהן הבסיס למינוי המועמדים בישיבת הוועדה הקרובה, אינן באות לתקן את המצב. אלה רשימות בלתי מעודכנות, ולא ברור מי משלל המועמדים הוא אכן מועמד אקטואלי. יתר מזו יש ברשימה רק שתי מועמדות, וככל הידוע אין בה אף מועמד מזרחי או ערבי.

לפיכך אנו קוראים לוועדת השרים לחקיקה להתנגד להצעת החוק. כמו כן אנו קוראים לך לשקוד על הרחבת רשימת המועמדים לבית המשפט העליון כך שהיא תבטא את הצורך בהשלמת הייצוג ההולם בהרכבו.

בכבוד רב,

דן יקיר, עו"ד
היועץ המשפטי

העתקים : חברי ועדת השרים לחקיקה